

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Постановка проблеми. Різноманіття юридичних напрямів підготовки, професій і професійних структур суспільства зумовлене суспільним розподілом праці. Виконання певних видів юридичної діяльності потребує відповідної кваліфікації фахівця, що, в свою чергу, є неможливим без засвоєння знань необхідного рівня та професійної підготовки. Ось чому питання використання педагогічних технологій є провідним під час фахової підготовки майбутніх юристів.

Інтенсивний розвиток сучасної освіти вимагає посилення практичного компоненту теоретичних досліджень, тому необхідно звернути увагу на експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов застосування сучасних технологій навчання у професійній підготовці фахівців різних напрямків.

Аналіз попередніх досліджень. На методологічному і теоретичному рівнях проблему використання педагогічних технологій розглядали багато знаних вітчизняних і зарубіжних науковців: О. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Безпалько, Б. Блум, В. Бондар, Д. Брунер, Г. Грейс, Дж. Керол, В. Коскарллі, М. Кларін, В. Лозова, Л. Ланда, І. Підласий, О. Рівін, Н. Тализіна, Н. Щуркова та ін. Ці дослідження довели, що застосування педагогічних технологій має здійснюватися у взаємозв'язку з найважливішими принципами наукової організації педагогічної праці.

Мета статті. Як відомо, завданням вищої професійної освіти є підготовка фахівців певної галузі. Величезний обсяг навчальних дисциплін, які має засвоїти майбутній юрист, ставить перед вищою школою загалом, і юридичною, зокрема, нові навчальні завдання. Нині треба шукати такі способи навчання, що дозволяли б за однаковий час засвоювати зростаючий обсяг знань й умінь. Таким чином, необхідний активний пошук інтенсивних методів, форм і засобів.

Теоретичне вивчення і осмислення проблеми формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів дозволило нам висунути низку припущень, що вимагають експериментальної перевірки.

Метою нашого дослідження було перевірити, по-перше, ефективність побудованої моделі формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів засобами сучасних педагогічних технологій і, по-друге, необхідність і достатність виділеного комплексу педагогічних умов її ефективного функціонування і розвитку.

Виклад основного матеріалу. У математичному енциклопедичному словнику [4] під необхідними і достатніми умови розуміються умови правильності твердження, без виконання яких твердження свідомо не може бути правильним (необхідні умови) і, відповідно, у процесі виконання котрих твердження свідомо правильне (достатні умови). Таким чином, під необхідними умовами ефективного функціонування і розвитку системи формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів нами розуміються умови, без яких система реалізується не повною мірою. Необхідність введених педагогічних умов впливає з аналізу наукової літератури, досвіду роботи ВНЗ, шляхів побудови запропонованої моделі та результатів констатувального етапу експерименту. Достатність педагогічних умов виходить із результатів експериментальної роботи. Під достатніми умовами формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів ми розуміємо умови, у процесі введення яких модель працює максимально ефективно.

Експеримент проходив у природних умовах навчального процесу на юридичному факультеті вінницької філії Міжрегіональної Академії Управління Персоналом, Відкритого

міжнародного *університету* розвитку людини «Україна», Університету Сучасних Знань, Київського національного університету внутрішніх справ МВС України, Львівського державного університету внутрішніх справ упродовж 6 років.

Експериментальна робота проводилася в два етапи (констатувальний і формувальний), кожний з яких розв'язував певні завдання.

Перший етап – констатувальний – був спрямований на розв'язання таких завдань:

- вивчити стан навчального процесу з точки зору формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів;
- визначити методи діагностики, що дозволяють об'єктивно оцінити рівень сформованості даних знань, умінь і навичок майбутніх юристів;
- виявити рівень сформованості досліджуваних знань, умінь і навичок у студентів.

Треба зазначити, що констатувальному етапу експериментальної роботи ми приділили значну увагу, оскільки достовірність одержуваних у експерименті результатів більшою мірою залежить від вихідних даних. У нашому експерименті на констатувальному етапі взяли участь 637 студентів і 57 викладачів юридичного факультету Вінницької філії Міжрегіональної Академії Управління Персоналом, Університету Сучасних Знань, Київського національного університету внутрішніх справ МВС України, Відкритого міжнародного *університету* розвитку людини «Україна», Львівського державного університету внутрішніх справ. Перший етап експерименту відбувався впродовж двох років до формувального експерименту. Однією з причин, що зумовили тривалість констатувального етапу експерименту, була необхідність достовірного визначення параметрів початкового рівня сформованості фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів, виявлення, котрих дозволило нам скомплектувати групи в межах основного експерименту.

На іншому формувальному етапі – розв'язувалися такі завдання:

- реалізація на практиці моделі формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів;
- порівняння ефективності розробленої нами моделі з навчально-виховними моделями, традиційно вживаними у процесі підготовки майбутніх юристів засобами сучасних педагогічних технологій;
- перевірка впливу виділених педагогічних умов на ефективність моделі формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів засобами сучасних педагогічних технологій.

Формувальний етап експерименту проводився впродовж трьох років.

Оскільки формувальний етап дослідно-експериментальної роботи будувався на основі введення нової моделі й проходив у природних умовах навчального процесу, коли варіювалися окремі педагогічні умови, що впливають на функціонування системи, нами було виділено чотири групи: одна контрольна і три експериментальні.

Контрольна група (КГ) – це група студентів, у якій навчання проводилося за традиційною методикою із застосуванням окремих елементів нашої моделі без цілеспрямованого використання педагогічних умов.

Експериментальні групи (ЕГ-1, ЕГ-2, ЕГ-3) – це групи студентів, у яких за різних умов реалізовувалася розроблена нами модель:

ЕГ-1 – упроваджена модель за однієї спеціально створеної умови – формування цілеспрямованої мотивації навчання «Цивільного права», «Трудового права», «Міжнародного права», «Кримінального права» на основі ідей продуктивної спільної діяльності;

ЕГ-2 – упроваджена модель за двох умов – забезпечення формування цілеспрямованої мотивації навчання «Цивільного права», «Трудового права», «Міжнародного права», «Кримінального права» на основі ідей продуктивної спільної діяльності, інтенсифікації процесу формування правових знань, умінь і навичок у майбутніх юристів засобами методів інтерактивного навчання;

ЕГ-3 – упроваджена система за трьох спеціально створених умов – забезпечення формування цілеспрямованої мотивації навчання «Цивільного права», «Трудового права»,

«Міжнародного права», «Кримінального права» на основі ідей продуктивної спільної діяльності інтенсифікації процесу формування правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів засобами методів інтерактивного навчання та використання мультимедійних засобів у процесі формування знань, умінь і навичок з цивільного, трудового, міжнародного, кримінального права в режимі самоосвіти за рахунок актуалізації мотиваційної сфери студентів і стимулювання їх виходу в позицію рефлексії.

Педагогічне дослідження може бути успішно проведене лише тоді, коли розроблені точні критерії обліку й оцінки його результатів. Критерій – це ознака, на підставі якої проводиться оцінка, судження. Незважаючи на те, що в психологічній і педагогічній літературі наявні різні підходи до визначення об'єктивних вимірників ефективності і якості навчання, загальні вимоги до виділення і обґрунтування критеріїв зводяться до того, що вони, по-перше, мають відображати основні закономірності формування особистості; по-друге, за допомогою критеріїв має встановлюватися зв'язок між усіма компонентами досліджуваної моделі; по-третє, якісні показники мають виступати в єдності з кількісними [2, с. 126].

У процесі аналізу підходів до проблеми вибору критеріальних показників знань, умінь і навичок з юридичних дисциплін нами було встановлено, що критерії в тій чи іншій мірі відображають їх зміст і структуру. Оскільки фахова підготовка майбутніх юристів становить складну інтеграційну освіту, що включає правові, соціокультурні й комунікативні знання, особистісні якості, то на наш погляд, неможливо знайти єдиний універсальний критерій, що вимірює названі явища, необхідний комплекс критеріїв. Тому, виходячи зі структури і змісту юридичних знань, умінь і навичок, ми виділили три критерії: когнітивний, операційний, особистісний.

P_1 – **когнітивний критерій** – теоретичні знання, що створюють правовий, соціокультурний і комунікативний компонент юридичних знань, умінь і навичок майбутніх юристів, які ми оцінюємо за такими показниками, як системність, дієвість, міцність. Методами діагностики рівня сформованості знань виступали анкетування, тестування, спостереження, перевірка контрольних робіт.

P_2 – **операційний критерій** – правові, соціокультурні, комунікативні знання, вміння і навички, котрі ми оцінюємо за такими показниками, як доцільність, самостійність, мобільність. Для виявлення рівня сформованості умінь використовувалися методи: самооцінка, спостереження, розв'язання завдань, експертні оцінки, аналіз, участі в ділових іграх.

P_3 – **особистісний критерій** – професійно значимі якості особистості, які оцінювалися за таким показником, як міра прояву. Методами діагностики були самооцінка, експертна оцінка.

Кожний критерій оцінювався виходячи з трьох рівнів (низького, середнього і високого), відповідно до яких визначався загальний рівень юридичних знань, умінь і навичок. Під рівнем розуміють відношення «вищих» і «нижчих» рівнів розвитку будь-яких об'єктів або процесів.

У процесі визначення рівнів правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів ми спиралися на теорію рівневого підходу (В. Безпалько, Ю. Конаржевський, Н. Кузьміна, В. Сластьонін й ін.), згідно з якою перехід із рівня на рівень відбувається шляхом: 1) ускладнення розвитку елементів, який призводить до ускладнення структури; 2) створення досконалішої системи елементів і структури; 3) одночасного вдосконалення елементів і структури [3, с. 228]. Оскільки в нашому дослідженні юридичні знання, вміння і навички розглядаються через критерій готовності до професійної діяльності, ми вважаємо доцільним узяти за основу класифікацію рівнів їх сформованості, запропоновану В.Сластьоніним [5]. Перевага даній класифікації була віддана тому, що вона, по-перше, розрахована на студентів, по-друге, заснована на розв'язанні завдань, по-третє, враховує творчий характер правознавчої діяльності.

Відповідно до цілей і завдань дослідно-експериментальної роботи необхідно було прослідкувати просування студентів за рівнями правових знань, умінь і навичок

(репродуктивний, репродуктивно-творчий, творчий).

Наша експериментальна робота була направлена на реалізацію моделі формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів і включала три етапи: підготовчий, основний і завершальний. Для забезпечення цілеспрямованого формування у студентів фахових знань, умінь і навичок кожний етап розв'язував чітко визначені завдання. У процесі цього педагогічні умови ефективного функціонування і розвитку комунікативно зорієнтованої моделі забезпечувались упродовж її реалізації в спільній діяльності викладачів і студентів через організаційні механізми навчального процесу.

Перший етап – підготовчий – був направлений на формування у студентів уявлення про майбутню професійну діяльність, її творчий характер, створення у них позитивної мотивації на професійне становлення. Упродовж цього періоду розв'язувалися такі завдання: ознайомлення студентів з методикою і підсумками діагностування рівня сформованості правових знань, умінь і навичок, включення студентів у спільну продуктивну діяльність, створення позитивної мотивації на професійне становлення і розвиток активної позиції у навчальному процесі, засвоєння знань, умінь і навичок щодо блоків підготовки з метою вирівнювання груп, формування установки на юридичну діяльність.

Навчальними планами спеціальності «Комерційне та трудове право» на даному етапі передбачено вивчення таких дисциплін, як «Цивільне право», «Трудове право», «Міжнародне право», «Кримінальне право». Аналіз можливостей цих дисциплін для формування фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів дозволив визначити основні напрями роботи на підготовчому етапі.

Перший напрям пов'язаний із формуванням у студентів уявлень про майбутню професійну діяльність, створенням у них позитивної мотивації на професійне становлення, розвитком установки на юридичну діяльність. Розв'язання цих завдань здійснювалося на заняттях курсів «Цивільне право», «Трудове право», «Міжнародне право», «Юридична деонтологія», «Кримінальне право» і в позааудиторній навчальній діяльності. У процесі вивчення дисциплін «Цивільне право», «Трудове право», «Міжнародне право», «Кримінальне право» студенти починають знайомитися з суттю понять, які створюють тезаурус, необхідний для опису і роз'яснення діяльності правознавця. Наприклад, у процесі вивчення в курсі «Юридична деонтологія» теми «Професійна діяльність юриста» ми акцентували увагу на творчому характері роботи правознавця, на фахових знаннях, уміннях і навичках як найважливішою складовою професійного успіху в сфері юридичної комунікації. Дана інформація була структурована переважно у вигляді завдань і проблемних ситуацій, для розв'язання яких не вимагалось теоретичних знань з теорії і практики цивільного, трудового, міжнародного, кримінального права. Найчастіше використовувалися ситуації-оцінки і ситуації-ілюстрації. Ситуації оцінки описували положення, вихід з яких уже знайдений, проте необхідний критичний аналіз раніше прийнятих розв'язків. Ці ситуації містили в основному юридичні помилки, допущені правознавцем у процесі фахової комунікації, а також порушення професійної етики. Ситуаціями-ілюстраціями були еталонні зразки, що описували ефективний пошук конструктивного розв'язання завдань правового і комунікативного спілкування. Вживання методу аналізу конкретних ситуацій сприяло активізації пізнавальної діяльності майбутніх юристів, розвитку в них умінь аналізувати професійні ситуації, формуванню позитивної мотивації на професійне становлення. Причому, у процесі розв'язання конкретних завдань вважали за краще використовувати відео-ситуації, оскільки вони володіють більшою інформативною цінністю, ніж опис ситуацій, що обумовлено синхронізацією фахової і комунікативної поведінки дійових осіб.

Інший напрям роботи на підготовчому етапі був пов'язаний із формуванням у студентів знань, умінь і навичок, складових правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів, що дозволило до певної міри вирівняти групи щодо рівня підготовки. Розв'язання цього завдання здійснювалося на заняттях з цивільного, трудового, міжнародного й кримінального права, особливістю, яких була інтеграція юридичної підготовки довкола тем. Ефективність засвоєння необхідних правових знань і умінь забезпечувалася за рахунок використання кейс-технологій і

мультимедійних засобів навчання. Мультимедійні засоби навчання (спеціалізовані CD-ROM, мультимедійні підручники (посібники, енциклопедії, словники, тезауруси) застосовувалися на заняттях з цивільного, трудового, міжнародного, кримінального права для відпрацювання правових знань, умінь і навичок. Застосування інтерактивних засобів навчання дозволяло не лише активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів у ході аудиторних занять, а й раціонально організувати самостійну роботу, що мало особливе значення для студентів із слабким рівнем підготовки.

Формуванню фахових знань сприяло виконання студентами комунікативних завдань, в основному тренувального пізнавально-пошукового характеру, які були прив'язані до кейс-технологій.

Отже, вже на підготовчому етапі студенти почали усвідомлювати важливість формування правових знань, умінь і навичок для успішності майбутньої професійної діяльності. До того ж проведена робота певною мірою дозволила нам вирівняти групи за рівнем підготовки. У межах підготовчого етапу нами проводився констатувальний експеримент.

Другий етап – **основний** – був безпосередньо пов'язаний із формуванням знань, умінь, навичок і особистісних якостей, складових правових знань і умінь майбутніх юристів.

Навчальними планами спеціальності «Комерційне та трудове право» на даному етапі передбачено вивчення таких дисциплін, як «Цивільне право», «Трудове право», «Міжнародне право», «Кримінальне право». Виходячи з можливостей навчальних предметів, нами були визначені три напрями роботи.

Перший напрям пов'язаний із подальшим удосконаленням правових, знань, умінь і навичок. Для розв'язання цих завдань на заняттях із цивільного, трудового, міжнародного, кримінального права використовувалися методи активного навчання (метод аналізу конкретних ситуацій, метод розігрування ролей), мультимедійні засоби навчання. Необхідно відзначити, що студенти розв'язували складніші завдання, в порівнянні з першим етапом, що носять творчий характер.

Такі завдання не лише збагачують запас правових знань, умінь і навичок, а й за рахунок систематизації забезпечують їх активне застосування в практичних ситуаціях.

На заняттях з дисциплін «Цивільне право», «Трудове право», «Міжнародне право», «Кримінальне право» ми прагнули забезпечити правильне розуміння студентами змісту процесу правової комунікації, познайомити їх з категоріальним апаратом даних навчальних курсів.

Інший напрям роботи пов'язаний із засвоєнням майбутніми юристами фахових правових знань, умінь і навичок й формуванням у них умінь використовувати ці знання на практиці. Оскільки процес інтерпретації – це не лінійний процес вибору готової відповіді з низки запропонованих, а процес евристичний, творчий, то в ході розв'язання правових завдань студенти включалися в пошукову діяльність. З цією метою використовувалися методичні прийоми, що полягають у: допомозі студентам у виявленні суперечностей і знаходженні способів їх розв'язання; викладі різних точок зору на одне й те ж правове питання; розгляді студентами явищ реальній дійсності, фактів і подій із позицій цивільного, трудового, міжнародного й кримінального права; порівнянні, узагальненні, на основі, яких робляться висновки з правових ситуацій.

Третій напрям роботи на основному етапі дослідження пов'язаний із засвоєнням знань юриспруденції, правилами їх вживання, з формуванням умінь використовувати в правовій діяльності. Для досягнення цієї мети на заняттях з цивільного, трудового, міжнародного та кримінального права студенти виконували теоретичні завдання, які дозволяли засвоїти знання про види діяльності, про особливості фахових знань, умінь і навичок та вимог і правил їх використання. Заняття з практики юриспруденції були направлені на формування умінь, тому основними методами навчання були тренінгові вправи, ділові ігри й кейс-технологія. Ділові ігри використовувалися на заняттях із цивільного, трудового, міжнародного, кримінального права у процесі підготовки майбутніх юристів, у ході дискусії, на конференціях, у процесі

інтерв'ю і т.д. У сучасній психолого-педагогічній літературі ділова гра трактується як «форма активності людини, яка проходить в організованому просторі й часі, як дії з предметом, що має безпосереднє значення в її житті, що переслідує мету зміни переживань Я щодо відношення до цього предмету» [1, с. 8]. Розвиток особистості фахівця у діловій грі здійснюється в результаті підпорядкування двом типам норм: компетентних наочних дій (юридичні, соціокультурні) й соціальних стосунків (комунікативні). Цінність ділової гри для формування правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів обумовлена психолого-педагогічними принципами її конструювання і вживання: імітаційного моделювання конкретних умов і динаміки «виробництва»; ігрового моделювання змісту та форм професійної діяльності; діалогічного спілкування; двохплановості; проблемності. Розглядаючи ділові ігри як різновид групового спілкування, ми враховували у процесі їх розробки такі особливості: загальний обсяг правової діяльності всіх учасників контакту; цілеспрямованості правових актів, орієнтованих на досягнення загального результату; діалогічність контакту, тобто послідовна і процедурно-регламентована зміна ролей; послідовна зміна усних і письмових юридичних актів.

Аналіз експериментальних даних показав, що на нульовому зрізі репродуктивний рівень правових знань, умінь і навичок мають від 80% до 85% студентів, репродуктивно-творчий рівень спостерігається у 15-20% студентів, і немає студентів, які мають творчий рівень (рис.1).

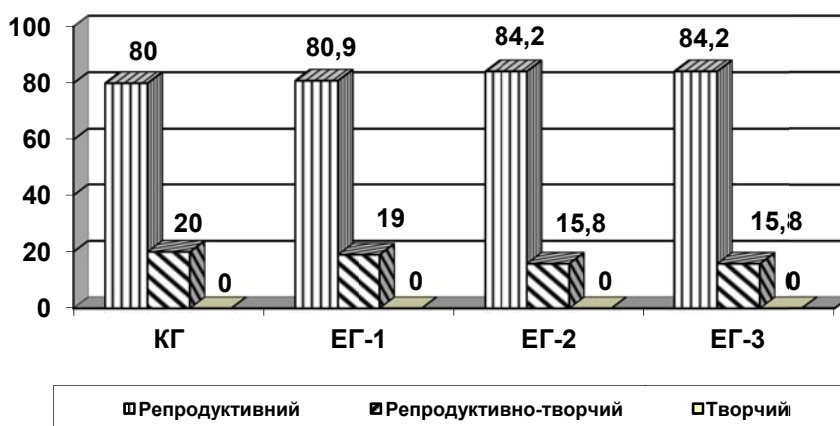

Рис. 1. Результати нульового зрізу рівнів сформованості фахових знань, умінь і навичок майбутніх юристів

На рис. 2. представлені порівняльні дані щодо рівнів сформованості правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів (проміжковий зріз), на рис. 3 – підсумковий зріз.

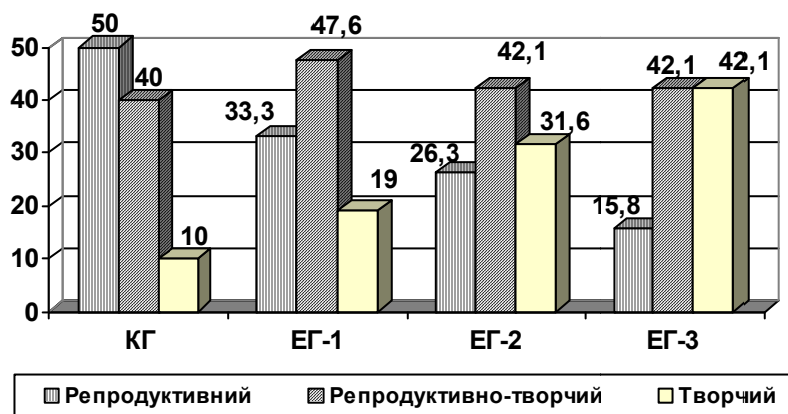

Рис. 2. Динаміка сформованості правових знань, умінь і навичок (проміжковий зріз)

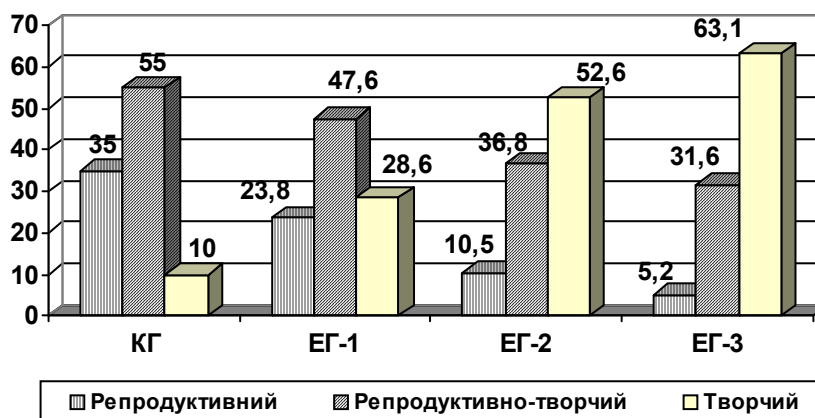

Рис. 3. Динаміка сформованості правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів (підсумковий зріз)

Одержані під час експерименту дані дозволили визначити рівень сформованості фахових знань, умінь і навичок.

Порівняємо дані рівня сформованості правових знань, умінь і навичок нульового і проміжного зрізів. Одержані результати свідчать про те, що в експериментальних групах збільшилася кількість студентів, які володіють творчим рівнем сформованості правових знань, умінь і навичок, в ЕГ-3 – до 42,1%, ЕГ-2 – до 31,6%, ЕГ-1 – до 19%. Значні зрушення в експериментальних групах сталися на репродуктивному рівні: кількість студентів зменшилася в ЕГ-3 – на 68,4%, ЕГ-2 – на 57,9%, ЕГ-1 на 47,6%. На репродуктивно-творчому рівні зміни носили менш значний характер: ЕГ-1 – на 28,6%, ЕГ-2 – на 26,3%, ЕГ-3 – на 26,3%.

Порівнюючи результати проміжного і підсумкового зрізів, ми дійшли до висновку, що в експериментальних групах спостерігається стійка тенденція до зростання кількості студентів, що мають творчий рівень правових знань, умінь і навичок. Причому, в ЕГ-3, де система застосовувалася з використанням комплексу педагогічних умов, вона значно вища. Так, в ЕГ-3 студенти, які знаходяться на творчому рівні правових знань, умінь і навичок складають 63,1% від загальної кількості, в ЕГ-2 – 52,6%, в ЕГ-1 – 28,6%. Різниця в результатах ЕГ-1, ЕГ-2 і ЕГ-3 дозволяє зробити висновок про те, що формування правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів відбувається ефективніше в групі, де реалізується повний комплекс виділених нами педагогічних умов.

У КГ також має місце збільшення кількості студентів творчого рівня сформованості правових знань, умінь і навичок, проте, ці зміни незначні (10,00%). Спостерігається зменшення кількості студентів, які знаходяться на репродуктивному рівні сформованості правових знань, умінь і навичок (35,00%). У зв'язку з цим можна констатувати, що правові знання, уміння й навички в студентів КГ у процесі навчання у ВНЗ формуються, проте повільнішим темпом. Розбіжності у сформованості фахових правових знань, умінь і навичок у студентів контрольної і експериментальних груп дозволяють зробити висновок про те, що виділені нами педагогічні умови сприяють, перш за все, формуванню творчого рівня досліджуваних знань, умінь і навичок. Причому, експериментальні дані, одержані нами в групі ЕГ-3, наочно свідчать про те, що ефективність використання комплексу педагогічних умов вища, ніж їх упровадження окремо. Вірогідність експерименту була підтверджена за допомогою критерію Пірсона χ^2 .

Отже, результати проведеного дослідження підтвердили гіпотезу про ефективність застосування педагогічних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх юристів на основі обґрунтованих педагогічних умов.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене можна стверджувати, що:

1. Результати формувального етапу експерименту показали підвищення рівня сформованості правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів у всіх групах, проте

найбільш істотні зміни сталися в експериментальних групах. Кількість студентів експериментальних груп, що мають сформованість правових знань, умінь і навичок на творчому рівні, виросла в ЕГ-3 до 63,16%. У КГ, де процес підготовки майбутніх юристів здійснювався за традиційною методикою із застосуванням окремих елементів побудованої нами моделі, без цілеспрямованого використання педагогічних умов, кількість студентів з високим рівнем сформованості правових знань, умінь і навичок збільшилася трохи (до 10,00%).

2. Результати обробки експериментальних даних за критерієм χ^2 свідчать, що відмінності ефективності формування правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів істотні на рівні значущості 0,05.

3. У процесі реалізації системи формування правових знань, умінь і навичок майбутніх юристів із комплексом виділених педагогічних умов результати істотно вищі за результати з приватним введенням зазначених умов.

Література:

1. Абрамова Г.С. Деловые игры : теория и организация / Г.С. Абрамова, В.А. Степанович. – Екатеринбург : Деловая книга, 1999. – 192 с.
2. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И.Ф. Исаев. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.
3. Конаржевский Ю. А. Анализ урока / Ю. А. Конаржевский. – М. : Образовательный центр «Педагогический поиск», 1999. – 336 с.
4. Математический энциклопедический словарь. – М. : Сов. энцикл., 1988. – 847 с.
5. Сластенин В. А. Педагогика : инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. – М. : Магистр, 1997. – 221 с.

Інтенсивний розвиток сучасної освіти вимагає посилення практичного компоненту теоретичних досліджень, тому необхідно звернути увагу на експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов застосування сучасних технологій навчання у професійній підготовці фахівців різних напрямків.

У нашій статті виявлено, що експериментальні дані наочно свідчать про те, що ефективність використання комплексу педагогічних умов вища, ніж їх упровадження окремо.

Ключові слова: підготовка юристів, фахова підготовка, ефективність, експеримент.

Интенсивное развитие современного образования требует усиления практического компонента теоретических исследований, потому необходимо обратить внимание на экспериментальную проверку эффективности педагогических условий применения современных технологий учебы в профессиональной подготовке специалистов разных направлений.

В нашей статье раскрыто, что экспериментальные данные наглядно свидетельствуют о том, что эффективность использования комплекса педагогических условий более высока, чем их внедрение отдельно.

Ключевые слова: подготовка юристов, профессиональная подготовка, эффективность, эксперимент

Intensive development of modern education requires strengthening practical the component of theoretical researches, it is that is why necessary to pay regard to experimental verification of efficiency of pedagogical terms of application of modern technologies of studies in professional preparation of specialists of different directions. It is exposed in our article, that experimental information evidently testify that efficiency of drawing on the complex of pedagogical terms is more high, than their introduction separately.

Keywords: preparation of lawyers, professional preparation, efficiency, experiment